

RIHA kooskõlastajate kohtumine

08.05.2017, Tartus

Algus 12.30, lõpp kell 16.00

Võtsid osa: Maa-amet / MA (Keiti Pärn, Ene Jüriska), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium / MKM (Liivi Karpištšenko, Alar Teras), Rahvusarhiiv / RA (Kuldar Aas, Pille Noodapera, Lauri Rätsep), Riigi Infosüsteemi Amet / RIA (Hannes Kiivet, Eero Vegmann), Statistikaamet / STAT (Kaia Kulla, Helju Nagelmann, Maret Priima).

Puudus: Andmekaitse Inspeksioon.

Päevakord

1. RA: senine kooskõlastamise kogemus ja andmekogude kogumise põhimõtted
2. RA: andmebaaside arhiveerimisest
3. RIA: arenduse seis
4. RIA: andmete aktualiseerimise tegevused ja lahendused
5. STAT: haldusreformiga seonduv ja EHAKi klassifikaator
6. RIA: sisuliste nõuete kontrolli võimalikkus
7. RIA: RIHAsse sisestavate dokumentide klassifikaator
8. Teemad edasiseks aruteluks

Arutelu ja otsused

1. RA: senine kooskõlastamise kogemus ja andmekogude kogumise põhimõtted

Pille Noodapera tutvustas RA arhiveerimise arenguid ja kogemusi kooskõlastuse osas (slaidid lisatud). Esialgult tehti otsuseid hävitamisaktide baasilt, edaspidi arhiiviväärtuse eraldiseisva hindamise (haldusala, asutuse, tugifunktsiooni, andmekogu) põhiseiselt. Hindamisotsuste (HO) kõige olulisem osa on dokumentide loetelus kirjeldatud funktsioonid ja sarjad ning andmekogude loetelu koos säilitustähtaegade ja juurdepääsutingimuste detailinfoga. Suhtluspartnerid asutustes on enamasti dokumendihaldurid. 2016. aasta olulisim muudatus on keskendumine andmekogudele/infovaradele, mida on omariikluse kindlustamiseks vaja püsivalt säilitada (nt rahvastik, juriidilised isikud, kinnisvara, maa, loodusvara, keskkond jt). RA kasutab mõistet põhiregister, mida hetkel pole juriidiliselt defineeritud. Paljuski on kattuvust ka andmesaadkondade projektis kasutatava „kriitiliste infosüsteemide“ mõiste sisuga. Mida rohkemate inimestega suhelda, seda enam leidub keegi, kellele mõni infokild on oluline, kuid RA peab tegema pragmaatilisi otsuseid, kuna „kõike olulist“ ei saa säilitada aastasadu. Hetkel on kaardistatud suurusjärgus 40 andmekogu, millele edaspidi kavatsetakse RIHA protsessis keskenduda.

2. RA: andmebaaside arhiveerimisest

Kuldar Aas tutvustas andmebaaside arhiveerimise tausta RAs ja tänast töövoogu (slaidid lisatud). Säilitamise fookuses on leitavus, kasutatavus ja mõistetavus. Andmeid salvestatakse binaarfailidena koos metaandmetega või relatsiooniliste andmebaasidena. Andmebaasid peaks üle andma SIARD2 vormingus, konverteerimiseks saab kasutada vahendit [Database Preservation Toolkit](#). Arhiveerimise hetkel on RAle olulised RIHA andmestik, mahud ja dokumentide loetelu, hetkel põhimääruseid/eelnõusid ei vaata. Samas hindamisel on põhimäärus/eelnõu oluline. Näiteks RIHAst oleks andmekogude osas vajalik teada, kuidas andmeid sisestati, koguti, töödeldi. See info on peamiselt kirjas: infosüsteemi üldandmed, kogumise kontekst ja loogika, teenused, kasutusjuhud, tehniline dokumentatsioon, andmete semantika, andmete versioneerimise/ajaloo juures. Tulevikus peaksid infosüsteemid looma arhiiviliidese, mis väljastaksid arhiveeritavad andmed koos semantikaga ja saaks käivitada masspäringuid. RA tegevused RIHAs:

- infosüsteemi loomisel: tuvastada arhiiviväärtuslik osa ja anda andmebaasi haldamise soovitusi;
- infosüsteemi käivitamisel: kontrollida arhiiviväärtuslike andmekogude arhiveerimiseks piisava dokumentatsiooni ja funktsionaalsuse olemasolu;
- infosüsteemi arhiveerimine: arhiivinduse muudatustest teada andmine ning kirjelduste ja dokumentatsiooni eksport RIHAst.

Andmete säilitamistähtaja määramise ja hävitamise osas tegutsevad asutused iseseisvalt. Mõistetavus on oluline ka RIHAs tänasel hetkel, st organiseerimatus ja vähene dokumenteeritavus on loonud küll üldiselt toimivad süsteemid, kuid pole jätkusuutlikult hallatavad (ka andmekogude omanikud ise ei oska sageli vastata, mis on vastava andmevälja sisu või miks kogutakse mingeid andmeobjekte).

3. RIA: arenduse seis

Hannes Kiivet tutvustas lühidalt RIHA arenduste hetkeseisu. Hanke võitja on valitud, kuid vormistamisel (sel nädalal avalikustame). Pärast seda on 14 päeva (kui ei tule vaidlustusi) ooteaeg ja 22.05 algaval nädalal saab lepingu allkirjastada. Lepingu sisuks on kahe vanemprogrammeerija „rent“ 80...100% tööajast mahuga kuni 130 000 € (ligikaudu 10 kuud). Paralleelselt anname osa arendustöid olemasolevale hoolduspartnerile Heisile (1 arendaja x 8 kuud) ja praktikantidele (2 arendajat x 2 kuud).

4. RIA: andmete aktualiseerimise tegevused ja lahendused

Eero Vegmann tutvustas RIA poolt läbiviidud RIHA korrastamise tegevusi ja nende tulemusi (slaidid lisatud):

- maikuu teavitus „ei asutata“ ja „aktualiseerimata“ (AARist ülekantud, aga uuendamata) andmekogude omanikele (56 tk)
- augustis teavitus X-tee liikmetele kontaktandmete uuendamiseks (157 tk)
- septembris X-tee teenusepakkujale teenuste kirjelduse korda tegemiseks (93 tk)

Kokku eemaldati RIHAst 69 kannet. 2017. aasta jaanuaris saadeti teavitus üle ühe aasta „sisestamisel“ staatuses (150 tk) andmekogude omanikele. Praeguseks on 2017. aastal RIHAst eemaldatud 167 kannet.

5. STAT: haldusreformiga seonduv ja EHAKi klassifikaator

Kaia Kulla andis edasi mõned jutupunktid, mida RIHA kooskõlastajad saavad teistele asutustele haldusreformiga seoses edasi öelda:

- Vabatahtlike liitumiste osas on VV korraldused juba kehtestatud ja muudatused on teada, kuid EHAKisse sisse viimata, sest need jõustuvad alles pärast KOV valimisi. Hetkel uusi EHAK koode ei ole tehtud, sest lisaks oodatakse RaM poolt alusdokumendi (nimistu) kehtestamist.
- Uus haldusjaotus on harjumuspärasest erinev. Nt alevik on valla sees, mõni maapiirkond kaob ära (nt Pärnu linn hõlmab paljusid valdu – kas linnas asuv vald on linna- või maapiirkond?), linna sees on linn (Narva-Jõesuu linnas = haldusüksus on Narva-Jõesuu linn = asula) jne. [Sellekohane kiri saadeti 28.03.2016 106-le asutusele](#), kes pidid iseseisvalt analüüsima, kuidas see nende IT-süsteeme/protsesse mõjutab. RaM lubas tekitada eraldi SF rahastusvooru EHAKi muudatusteks. Mai lõpuks andis tagasisidet 5 ministeeriumit ja osad asutused/andmekogud on ka rahastuse saanud (Maa-amet ja EHR), kuid ilmselt pole kõik muudatustega arvestanud.
- 12.02.2017 seisuga muudetakse 11 maakonna piire 15st, 111st erinevast vallast luuakse 48 uut (kokku: 183st jääb alles 120), 13 linna kaob (järel 17).
- Teadmata on veel kohustusliku liitmise tulemusel tekkivad uued haldus- ja asutusüksused ning palju need 12.02.2017 seisuga muudavad.

Kõige kriitilisemad on ADS, RR ja Päästeamet. Sellega seoses ka äriregistri muudatused KOV linna- ja vallavalitsuse registrikoodidega. Võimalik, et teenustes kasutatakse EHAKit toetuste vms määramiseks ning EHAKi uus struktuur ei toeta enam teenuste pakkumisel vajaminevat infot. On oht, et eelkõige SiM/SMIT ja SoM/TEHIK olukord on uuendamata ja teemaga pole piisavalt tegeletud.

OTSUS: RIA saadab teematõstatuse SiM ja SoM IT-korraldajatele.

6. RIA: sisuliste nõuete kontrolli võimalikkus

Hannes Kiivet tõstatas arutelu sisuliste nõuete kontrolli võimaluste üle (slaidid lisatud). Arutelumõtted:

- andmekogu pidajad peaksid olema vastutustundlikumad, vajadusel andma teada, kui on mingi asi korrast ära
- kui midagi on korrast ära, siis küsida lubadust/veksleid tulevikus asi korda saada
- peame ise välja tooma RIHA kasu, et seda parema meelega kasutataks
- proaktiivset süsteemi on raske tööle panna, pigem ehitatakse reaktiivset süsteemi, kus toimub pidev surve kasutajatele, et nad andmeid sisestaks/uuendaks
- täiendavalt saab teha RIHA *hands-on* koolitusi
- X-tee liitumine on juba läbi RIHA
- saame ise asutusi RIHAsse suunata, et nad andmeid sinna laeks/uuendaks, selmet e-postiga andmeid küsida
- paikvaatlusi ei ole ilmselt mõistlik teha, kuna tegemist on suure ressursikuluga
- kui RIHA kooskõlastusel on kergem midagi ise ära teha, siis võiks seda teha kooskõlastaja
- suures plaanis on vaja kontrollida, kas vajalik dokumentatsioon on olemas/piisav ja funktsionaalsus realiseeritud
- platvorm peab toetama andmekogu omaniku ja kooskõlastaja ühisloomet ja suhtlust nende vahel. Alati ei saa öelda, kas asi on nii, vaid on vaja suhelda omavahel (dialoog).
- RIHA peab olema kasutamiseks. Mis infot RIHAsse koguda, peab lähtuma kasutusvajadustest – näiteks põhiaandmed (teiste asutuste jaoks) vs kõik andmed (arendajate jaoks)
- põhimäärust peaks saama RIHAsse sisestatud andmete pealt automaatselt luua, ühtlustada tuleb põhimääruse struktuur

- põhimääruse kavandi peaks RIHAs üle vaatama juba kavatsuse faasis, et märkusi ja soovitusi arendustes arvestataks (sh automaatselt loodav põhimääruse kavand)

7. RIA: RIHAsse sisestavate dokumentide loend

Võimalikud „dokumendid“ infosüsteemide kohta:

- põhimäärus, kuid pole näidispõhimäärust
- tehniline kirjeldus, mallidest on olemas ainult arhitektuuri mall. Vajalik oleks eristada erinevad osad, nt ärinõuete kirjeldus, kasutuslood jne
- dokumentide loetelu (asutuseüleselt)
- andmete koosseis
- klassifikaatorite kirjeldused, vastavustabel

Saaks kehtestada mallid (peatükid ja nende sisu). RIHA kaudu saaks täita välju, misjärel tekib mallile vastav dokument. Alternatiiv on nõuda, et toodaks välja, mis leheküljel mingi info on olemas. Ülaltoodud „dokumentide“ loendit tuleb täiendada RIHA arenduste käigus.

8. Teemad edasiseks aruteluks

Vajalikud teemad, mida peaks 25.05. RIHA seminaril kajastama:

- mida kasutajad ootavad kooskõlastajatelt / mida kooskõlastajad ootavad kasutajatelt
- andmete uuendamise tagamine uues RIHAs
- milline on hea suhtlusviis andmekogu omanike ja kooskõlastajate vahel

Tulevikuteemad:

- dokumentide loetelu RIHAsse ja infohaldus asutuses/riigis
- andmete liiasusega (sh mitte jätkusuutlikult hallatavalt) kogumise piiramine